

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Юридичний факультет
Кафедра соціально-гуманітарних наук

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан юридичного факультету

Наталія ВЕСЕЛОВСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА

ОСНОВИ КОНФЛІКТОЛОГІЇ

підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право»
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності D8 «Право»
(код і найменування спеціальності)

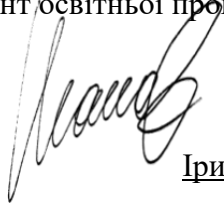
освітньо-професійної програми «Право»
(назва освітньо-наукової програми)

тип дисципліни вибіркова дисципліна професійної підготовки

2025 рік

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

Ірина КОЗАКОВА

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою соціально-гуманітарних наук
протокол № 1
від «29» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

Валентин КОСТЮК

Укладач: *Веселовська Наталія Олександрівна*, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного та приватного права

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус дисципліни: вибіркова

Передумови вивчення навчальної дисципліни: для успішного опанування освітнього компонента «*Основи конфліктології*» здобувачі повинні володіти базовими знаннями з юридичної деонтології, логіки та критичного мислення.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «*Основи конфліктології*» є закономірності виникнення, розвитку та завершення конфліктів, їх природа, причини, структура, динаміка і функції, психологічні та поведінкові механізми конфліктної взаємодії, способи аналізу конфліктних ситуацій, принципи конструктивної комунікації, а також теоретичні й практичні засади попередження, врегулювання та розв'язання конфліктів із застосуванням сучасних підходів до управління конфліктами у професійній та міжособистісній діяльності.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться **150 годин (5 кредитів ECTS)**.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «*Основи конфліктології*» є формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння природи, причин, структури та динаміки конфліктів, розвиток навичок аналізу конфліктних ситуацій, конструктивної комунікації, попередження, врегулювання та розв'язання конфліктів у професійній і міжособистісній взаємодії, а також опанування базових психологічних і поведінкових механізмів управління конфліктами.

Основними завданнями навчальної дисципліни «*Основи конфліктології*» є засвоєння здобувачами вищої освіти базових теоретичних положень конфліктології; формування розуміння природи, причин, структури, видів, функцій і динаміки конфліктів; оволодіння первинними навичками аналізу конфліктних ситуацій, визначення позицій, інтересів, потреб і мотивів учасників конфлікту; розвиток умінь застосовувати логічне й критичне мислення для оцінювання причин конфлікту та можливих способів його врегулювання; формування навичок конструктивної комунікації, аргументації, активного слухання й ненасильницької взаємодії; ознайомлення з основними стратегіями поведінки в конфлікті, способами попередження ескалації, врегулювання та розв'язання конфліктів; опанування базових психологічних і поведінкових механізмів управління конфліктною взаємодією у професійному, освітньому та міжособистісному середовищі.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Основи конфліктології» забезпечує набуття здобувачами освіти компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК02	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК03	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
ЗК04	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК06	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
ЗК07	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК08	Здатність бути критичним і самокритичним
ЗК09	Здатність працювати в команді
ЗК13	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК16	Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК01	Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
СК10	Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин
СК13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ
СК14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН03	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел
ПРН07	Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.
ПРН10	Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.
ПРН11	Мати базові навички риторики.
ПРН12	Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.
ПРН17	Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог го	у тому числі				
		л	сем.	пз	лаб.	с. р		л	сем.	пз	лаб.	с. р
Тема 1. Конфліктологія як наука про конфлікти та взаємодію людей	20	4	6			10	20	1	2			17
Тема 2. Причини, структура та умови виникнення конфлікту	22	4	6			12	22	2	3			17
Тема 3. Розвиток конфлікту та його динаміка	22	4	6			12	22	1	2			19
Тема 4. Типи та види конфліктів у сучасному суспільстві	21	4	6			11	21	1	2			18
Тема 5. Аналіз та діагностика конфліктів	21	4	6			11	21	1	2			18
Тема 6. Поведінка людини у конфлікті та стратегії взаємодії	22	4	7			11	22	2	2			18
Тема 7. Методи врегулювання та розв'язання конфліктів	22	4	7			11	22	2	3			17
Усього годин	150	28	44	0	0	78	150	10	16	0	0	124

5. Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. Конфліктологія як наука про конфлікти та взаємодію людей

Предмет, об'єкт і завдання конфліктології. Основні поняття, принципи та методи конфліктології. Функції конфліктології у сучасному суспільстві. Конфлікт як соціальне і психологічне явище. Історія становлення конфліктології як науки. Зв'язок конфліктології з психологією, соціологією, правом, педагогікою та менеджментом. Основні теорії конфлікту.

Тема 2. Причини, структура та умови виникнення конфлікту

Поняття конфлікту та його основні ознаки. Структура конфлікту: сторони, предмет, об'єкт, інтереси, позиції. Причини та фактори виникнення конфліктів. Об'єктивні та суб'єктивні чинники конфлікту. Конфліктна ситуація та межі поширення конфлікту. Основні моделі конфліктів.

Тема 3. Розвиток конфлікту та його динаміка

Причини розвитку конфлікту. Конфліктна ситуація та інцидент як передумови конфлікту. Основні стадії конфлікту: передконфліктна, відкритий конфлікт, врегулювання, післяконфліктний етап. Ескалація конфлікту та її прояви. Зміна взаємин між учасниками конфлікту. Реверсія конфлікту. Наслідки та результати конфлікту. Ознаки завершення та вичерпаності конфлікту.

Тема 4. Типи та види конфліктів у сучасному суспільстві

Класифікація конфліктів та її значення. Потенційний, реальний та хибний конфлікт. Реалістичні та нереалістичні конфлікти. Внутрішньоособистісні, міжособистісні та міжгрупові конфлікти. Конфлікти у політичній, соціальній, економічній та організаційній сферах. Відкриті та приховані конфлікти. Вертикальні та горизонтальні конфлікти. Конфлікти інтересів і когнітивні конфлікти.

Тема 5. Аналіз та діагностика конфліктів

Поняття аналізу конфлікту. Основні підходи до дослідження конфліктів. Структурнофункціональний аналіз конфлікту. Етапи вивчення конфлікту: постановка проблеми, збір інформації, аналіз та формулювання висновків. Методи дослідження конфліктів. Картографія конфлікту Х. Корнеліус і Ш. Фейра. Методи діагностики міжособистісних конфліктів.

Тема 6. Поведінка людини у конфлікті та стратегії взаємодії

Особливості поведінки учасників конфлікту. Основні стратегії поведінки у конфлікті: уникання, пристосування, компроміс, суперництво, співробітництво. Тактики поведінки у конфлікті. Стили поведінки учасників конфлікту. Поведінкові моделі та їх вплив на конфліктність. Психологічні теорії особистості у поясненні конфліктної поведінки: підходи З. Фрейда, К. Юнга, А. Адлера. Потреби людини та конфлікти у концепції А. Маслоу. Толерантність та проблема сприйняття «Іншого» у сучасному суспільстві.

Тема 7. Методи врегулювання та розв'язання конфліктів

Поняття управління конфліктом. Основні способи врегулювання та розв'язання конфліктів. Форми завершення конфлікту. Методи керування конфліктами у професійній діяльності та міжособистісній взаємодії. Особливості вирішення трудових конфліктів. Психологічні методи подолання негативних емоцій у конфлікті. Раціонально-емоційна терапія: зміст та етапи застосування. Практичні техніки зниження емоційної напруги та стабілізації поведінки у конфліктних ситуаціях.

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Конфліктологія як наука про конфлікти та взаємодію людей	4	1
2	Тема 2. Причини, структура та умови виникнення конфлікту	4	2
3	Тема 3. Розвиток конфлікту та його динаміка	4	1
4	Тема 4. Типи та види конфліктів у сучасному суспільстві	4	1
5	Тема 5. Аналіз та діагностика конфліктів	4	1
6	Тема 6. Поведінка людини у конфлікті та стратегії взаємодії	4	2
7	Тема 7. Методи врегулювання та розв'язання конфліктів	4	2
Усього годин		28	10

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Конфліктологія як наука про конфлікти та взаємодію людей	6	2
2	Тема 2. Причини, структура та умови виникнення конфлікту	6	3
3	Тема 3. Розвиток конфлікту та його динаміка	6	2
4	Тема 4. Типи та види конфліктів у сучасному суспільстві	6	2
5	Тема 5. Аналіз та діагностика конфліктів	6	2
6	Тема 6. Поведінка людини у конфлікті та стратегії взаємодії	7	2
7	Тема 7. Методи врегулювання та розв'язання конфліктів	7	3
Усього годин		44	16

8. План семінарських занять

Тема 1. Конфліктологія як наука про конфлікти та взаємодію людей

Мета семінарського заняття: сформувані у здобувачів первинне уявлення про конфліктологію як міждисциплінарну науку, розкрити її предмет, об'єкт, завдання, основні поняття, принципи та методи, а також показати значення конфліктологічних знань для професійної, освітньої та міжособистісної взаємодії.

Питання для обговорення:

- 1) поняття конфліктології як науки;
- 2) предмет, об'єкт і завдання конфліктології;
- 3) основні категорії конфліктології;
- 4) принципи та методи вивчення конфліктів;
- 5) функції конфліктології у сучасному суспільстві;
- 6) конфлікт як соціальне і психологічне явище;
- 7) історичні передумови становлення конфліктології;
- 8) зв'язок конфліктології з психологією, соціологією, правом, педагогікою і менеджментом;
- 9) загальна характеристика основних теорій конфлікту.

Практичні завдання: визначити, чим побутове розуміння конфлікту відрізняється від наукового; навести приклади конфліктів із навчального, професійного та повсякденного середовища і пояснити, які з них можуть бути предметом конфліктологічного аналізу; скласти коротку схему міждисциплінарних зв'язків конфліктології; проаналізувати ситуацію, у якій конфлікт виконує не лише руйнівну, а й конструктивну функцію.

Рольова гра: «Перший день у студентській групі». Частина студентів виконує ролі здобувачів, які по-різному бачать правила спільної роботи в групі, інші спостерігають і визначають, чи є в ситуації ознаки конфлікту, які інтереси сторін проявляються та які знання з конфліктології можуть допомогти запобігти загостренню.

Індивідуальне завдання: підготувати короткий письмовий аналіз одного реального або умовного конфлікту з освітнього середовища, визначивши його учасників, причину виникнення, сферу прояву та можливе значення для подальшого вивчення дисципліни.

Тема 2. Причини, структура та умови виникнення конфлікту

Мета семінарського заняття: сформувані розуміння конфлікту як складного явища, що має певну структуру, причини, умови виникнення та межі поширення, а також навчити здобувачів розрізняти позиції, інтереси, предмет і об'єкт конфлікту.

Питання для обговорення:

- 1) поняття конфлікту та його основні ознаки;
- 2) структура конфлікту; сторони конфлікту;
- 3) предмет і об'єкт конфлікту; позиції, інтереси, потреби та мотиви учасників;
- 4) причини й фактори виникнення конфліктів;
- 5) об'єктивні та суб'єктивні чинники конфлікту;
- 6) конфліктна ситуація;
- 7) межі поширення конфлікту;
- 8) основні моделі конфліктів.

Практичні завдання: розмежувати у запропонованій ситуації предмет, об'єкт, позиції та інтереси сторін; визначити об'єктивні й суб'єктивні чинники конфлікту; пояснити, чому одна й та сама ситуація для одних осіб може бути конфліктною, а для інших – ні; побудувати просту структурну модель конфлікту за схемою: сторони – предмет – об'єкт – інтереси – позиції – умови виникнення.

Рольова гра: «Спільний проєкт». Двоє студентів мають підготувати спільну презентацію, але один наполягає на теоретичному форматі, інший — на практичному кейсі. Завдання групи — визначити, у чому полягає предмет конфлікту, які позиції декларують сторони, які інтереси стоять за цими позиціями та які умови сприяють загостренню ситуації.

Індивідуальне завдання: скласти карту структури конфлікту за самостійно обраною ситуацією, окремо визначивши сторони, предмет, об'єкт, позиції, інтереси, потреби, об'єктивні та суб'єктивні чинники.

Тема 3. Розвиток конфлікту та його динаміка

Мета семінарського заняття: сформувати у здобувачів розуміння конфлікту як процесу, що має певні стадії розвитку, передумови, інцидент, етапи ескалації, завершення та післяконфліктні наслідки.

Питання для обговорення:

- 1) причини розвитку конфлікту;
- 2) конфліктна ситуація та інцидент;
- 3) передконфліктна стадія;
- 4) відкритий конфлікт;
- 5) ескалація конфлікту та її прояви;
- 6) зміна взаємин між учасниками; реверсія конфлікту;
- 7) врегулювання конфлікту;
- 8) післяконфліктний етап;
- 9) наслідки та результати конфлікту;
- 10) ознаки завершення і вичерпаності конфлікту.

Практичні завдання: визначити у запропонованому кейсі конфліктну ситуацію та інцидент; побудувати хронологію розвитку конфлікту; встановити, на якому етапі втручання було б найбільш ефективним; описати можливі наслідки конфлікту для кожної сторони; визначити ознаки ескалації та можливі дії для її зниження.

Рольова гра: «Конфлікт, який можна було зупинити раніше». Студенти отримують фінал ситуації: після місяця напружених стосунків двоє учасників відмовилися співпрацювати, а спільне завдання не було виконане. Потрібно реконструювати можливу передконфліктну стадію, інцидент, ескалацію, відкритий конфлікт і запропонувати дії для кожного етапу.

Індивідуальне завдання: описати один конфлікт у динаміці, виділивши передконфліктну стадію, інцидент, ескалацію, відкритий конфлікт, спроби врегулювання, завершення та післяконфліктні наслідки.

Тема 4. Типи та види конфліктів у сучасному суспільстві

Мета семінарського заняття: сформувати вміння класифікувати конфлікти за різними критеріями, розрізняти їх типи та види, а також пояснювати значення класифікації для вибору способів попередження і врегулювання конфліктів.

Питання для обговорення:

- 1) поняття та значення класифікації конфліктів;
- 2) потенційний, реальний і хибний конфлікт;
- 3) реалістичні та нереалістичні конфлікти;
- 4) внутрішньоособистісні, міжособистісні та міжгрупові конфлікти;
- 5) політичні, соціальні, економічні й організаційні конфлікти;
- 6) відкриті та приховані конфлікти;
- 7) вертикальні й горизонтальні конфлікти;
- 8) конфлікти інтересів; когнітивні конфлікти.

Практичні завдання: класифікувати запропоновані конфліктні ситуації за кількома критеріями; визначити, чи є конфлікт реальним, потенційним або хибним; пояснити відмінність між конфліктом інтересів і когнітивним конфліктом; навести приклади вертикальних і горизонтальних конфліктів у навчальному або професійному середовищі.

Рольова гра: «Прихований конфлікт у команді». У групі є формальна згода щодо виконання завдання, але частина учасників пасивно саботує роботу. Студенти мають визначити, чи є конфлікт відкритим або прихованим, міжособистісним чи груповим, реалістичним чи нереалістичним, а також запропонувати спосіб його виявлення.

Індивідуальне завдання: підібрати три приклади конфліктів із різних сфер суспільного життя та класифікувати кожен із них не менше ніж за п'ятьма критеріями.

Тема 5. Аналіз та діагностика конфліктів

Мета семінарського заняття: сформувати базові навички аналізу та діагностики конфліктів, навчити здобувачів збирати інформацію про конфліктну ситуацію, структурувати її, визначати ключові проблеми, інтереси сторін і можливі напрями врегулювання.

Питання для обговорення:

- 1) поняття аналізу конфлікту;
- 2) основні підходи до дослідження конфліктів;
- 3) структурно-функціональний аналіз конфлікту;
- 4) етапи вивчення конфлікту;
- 5) постановка проблеми;
- 6) збір інформації;
- 7) аналіз отриманих даних;
- 8) формулювання висновків;
- 9) методи дослідження конфліктів;
- 10) картографія конфлікту Х. Корнеліус і Ш. Фейра;
- 11) методи діагностики міжособистісних конфліктів.

Практичні завдання: скласти перелік питань, які необхідно поставити для аналізу конфлікту; побудувати карту конфлікту за методикою Х. Корнеліус і Ш. Фейра; визначити потреби, побоювання та очікування сторін; встановити, якої інформації бракує для повної діагностики конфлікту; сформулювати короткий висновок щодо можливих шляхів врегулювання.

Рольова гра: «Конфліктологічне інтерв'ю». Один студент виконує роль особи, яка перебуває у конфлікті, інший - роль фахівця, який збирає інформацію для аналізу ситуації. Завдання спостерігачів - оцінити, чи були поставлені коректні питання, чи вдалося відокремити факти від оцінок і чи визначено реальні інтереси сторін.

Індивідуальне завдання: виконати письмову картографію конфлікту за обраною ситуацією, визначивши сторони, проблему, інтереси, потреби, побоювання, ресурси сторін і можливі варіанти конструктивного врегулювання.

Тема 6. Поведінка людини у конфлікті та стратегії взаємодії

Мета семінарського заняття: сформувати у здобувачів розуміння основних моделей поведінки людини у конфлікті, навчити розрізняти стратегії взаємодії, оцінювати їхні наслідки та обирати конструктивні способи поведінки з урахуванням ситуації, потреб і меж учасників.

Питання для обговорення:

- 1) особливості поведінки учасників конфлікту;
- 2) уникання, пристосування, компроміс, суперництво і співробітництво як стратегії поведінки;
- 3) тактики поведінки у конфлікті;
- 4) стилі поведінки учасників;
- 5) поведінкові моделі та їх вплив на конфліктність;
- 6) психологічні підходи З.Фрейда, К.Юнга, А.Адлера до пояснення конфліктної поведінки;
- 7) потреби людини у концепції А. Маслоу;
- 8) толерантність і проблема сприйняття «Іншого».

Практичні завдання: визначити стратегію поведінки кожного учасника у запропонованій ситуації; порівняти переваги та ризики уникання, компромісу, суперництва і співробітництва; переформулювати конфліктні висловлювання у конструктивні; визначити, які потреби можуть бути незадоволені у сторін конфлікту; запропонувати варіант поведінки, що зменшує напругу і не порушує інтересів сторін.

Рольова гра: «П'ять стратегій однієї ситуації». Одна й та сама конфліктна ситуація розігрується п'ять разів із різними стратегіями поведінки: уникання, пристосування, компроміс, суперництво, співробітництво. Після кожного варіанта група визначає наслідки для сторін, рівень напруги та можливість довгострокового врегулювання.

Індивідуальне завдання: проаналізувати власну типову поведінку в конфлікті на основі однієї ситуації, визначити використану стратегію, її переваги, недоліки та можливий альтернативний варіант дій.

Тема 7. Методи врегулювання та розв'язання конфліктів

Мета семінарського заняття: сформувати базові знання про способи управління, врегулювання та розв'язання конфліктів, розвинути первинні навички вибору адекватного методу роботи з конфліктом, зниження емоційної напруги та конструктивної взаємодії у професійних і міжособистісних ситуаціях.

Питання для обговорення:

- 1) поняття управління конфліктом;
- 2) основні способи врегулювання та розв'язання конфліктів;
- 3) форми завершення конфлікту;
- 4) методи керування конфліктами у професійній діяльності та міжособистісній взаємодії;
- 5) особливості вирішення трудових конфліктів;
- 6) психологічні методи подолання негативних емоцій у конфлікті;
- 7) раціонально-емоційна терапія, її зміст та етапи застосування;
- 8) практичні техніки зниження емоційної напруги і стабілізації поведінки.

Практичні завдання: визначити найбільш доцільний спосіб врегулювання конфлікту в запропонованій ситуації; скласти алгоритм дій для зниження ескалації; сформулювати нейтральні фрази для початку складної розмови; визначити, які емоційні реакції можуть заважати врегулюванню; запропонувати техніки стабілізації поведінки сторін; порівняти переговори, посередництво та самостійне врегулювання конфлікту.

Рольова гра: «Складна розмова без ескалації». Двоє учасників розігрують конфлікт між працівником і керівником щодо нерівномірного розподілу завдань. Третій учасник виконує роль нейтрального посередника, який допомагає сторонам уточнити проблему, знизити емоційну напругу, сформулювати інтереси та знайти прийнятний варіант домовленості.

Індивідуальне завдання: розробити письмовий алгоритм врегулювання одного конфлікту, зазначивши проблему, сторони, інтереси, можливі емоційні бар'єри, спосіб зниження напруги, етапи переговорів і бажаний результат.

9. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

10. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

11. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Конфліктологія як наука про конфлікти та взаємодію людей	10	17
2	Тема 2. Причини, структура та умови виникнення конфлікту	12	17
3	Тема 3. Розвиток конфлікту та його динаміка	12	19
4	Тема 4. Типи та види конфліктів у сучасному суспільстві	11	18
5	Тема 5. Аналіз та діагностика конфліктів	11	18
6	Тема 6. Поведінка людини у конфлікті та стратегії взаємодії	11	18
7	Тема 7. Методи врегулювання та розв'язання конфліктів	11	17
Усього годин		78	124

12. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота – форма організації освітнього процесу, за якої здобувач вищої освіти опановує навчальну дисципліну у час, вільний від аудиторних занять, під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Метою самостійної роботи з дисципліни «*Основи конфліктології*» є поглиблення знань про природу, причини, структуру та динаміку конфліктів, формування цілісного уявлення про закономірності їх виникнення, розвитку й завершення, розвиток навичок аналізу конфліктних ситуацій, конструктивної комунікації, критичного мислення, аргументації, визначення інтересів і потреб учасників конфлікту, а також опанування базових способів попередження, врегулювання та розв'язання конфліктів у навчальному, професійному та повсякденному середовищі.

Самостійна робота спрямована на поглиблене вивчення основних категорій конфліктології, причин і чинників виникнення конфліктів, закономірностей їх розвитку, типів і видів конфліктів, особливостей поведінки людини у конфліктній взаємодії, стратегій поведінки учасників конфлікту, способів конструктивної комунікації, переговорів і базових засад медіації, а також сучасних підходів до аналізу та управління конфліктами. Виконання завдань самостійної роботи сприяє розвитку навичок аналізу конфліктних ситуацій, логічного обґрунтування власної позиції, визначення причин і можливих наслідків конфлікту, пошуку конструктивних шляхів його врегулювання, роботи з науковою літературою та іншими інформаційними джерелами.

Самостійна робота здійснюється у формі опрацювання навчальної, наукової та довідкової літератури, підготовки доповідей, есе, рефератів і презентацій, аналізу конфліктних ситуацій, виконання практичних завдань, побудови схем, таблиць і порівняльних характеристик, моделювання окремих етапів розвитку конфлікту, розроблення алгоритмів його врегулювання, підготовки висновків за результатами аналізу практичних кейсів, а також виконання творчих індивідуальних завдань.

Усі завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові та вибіркові. До обов'язкових належать завдання, які здобувачі вищої освіти повинні виконати протягом вивчення дисципліни. Вибіркові завдання передбачають можливість самостійного вибору окремих видів роботи відповідно до освітніх інтересів здобувача з метою поглиблення знань із конфліктології,

розвитку навичок аналізу конфліктів, конструктивної комунікації, аргументації, критичного мислення та формування загальних і спеціальних компетентностей.

Нижче подано варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів денної форми навчання, які відповідають змісту окремих тем дисципліни та спрямовані на поглиблення знань про природу, причини, структуру, види й динаміку конфліктів, особливості поведінки їх учасників, способи конструктивної взаємодії, аналізу та врегулювання конфліктних ситуацій, а також розвиток навичок критичного мислення, аргументації, комунікації та практичного застосування основ конфліктології. Необхідно виконати один із запропонованих варіантів.

Варіант 1. Конфліктологія як наука про конфлікти та взаємодію людей

1. Проаналізувати, як поняття «конфлікт» пояснюється у трьох різних наукових джерелах, визначити спільні та відмінні риси наведених визначень.
2. Побудувати інтелект-карту «Конфліктологія як міждисциплінарна наука», показавши її зв'язок із психологією, соціологією, правом, педагогікою та менеджментом.
3. Проаналізувати одну ситуацію із повсякденного життя та обґрунтувати, чи можна вважати її конфліктом з наукової точки зору.
4. Пояснити, які функції конфлікту проявляються у запропонованій ситуації.

Варіант 2. Причини, структура та умови виникнення конфлікту

1. На основі будь-якого конфлікту (із власного досвіду, фільму, книги або новин) визначити сторони, предмет, об'єкт, позиції та інтереси учасників.
2. Встановити об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення цього конфлікту.
3. Побудувати схему структури конфлікту.
4. Запропонувати, які зміни могли б запобігти його виникненню.

Варіант 3. Розвиток конфлікту та його динаміка

1. Проаналізувати конфліктну ситуацію та визначити конфліктну ситуацію, інцидент, етап ескалації, врегулювання та післяконфліктні наслідки.
2. Побудувати часову модель розвитку конфлікту.
3. Визначити момент, коли втручання було б найбільш ефективним, та обґрунтувати відповідь.
4. Запропонувати власний сценарій мирного завершення конфлікту.

Варіант 4. Типи та види конфліктів

1. Дібрати сім різних конфліктних ситуацій із сучасного життя (освіта, сім'я, робота, соціальні мережі, громадське життя тощо).
2. Класифікувати кожен конфлікт за кількома критеріями (міжособистісний, груповий, відкритий, прихований, вертикальний, горизонтальний, конфлікт інтересів тощо).
3. Пояснити, чому одна й та сама ситуація може належати одночасно до кількох видів конфліктів.
4. Визначити, який із наведених конфліктів є найбільш складним для врегулювання та чому.

Варіант 5. Аналіз конфлікту та поведінка його учасників

1. Провести аналіз конфлікту за методикою картографії конфлікту (сторони, проблема, інтереси, потреби, побоювання, можливі рішення).
2. Визначити, яку стратегію поведінки використовує кожен учасник конфлікту.
3. Пояснити, як зміна стратегії поведінки могла б вплинути на результат конфлікту.
4. Запропонувати власний алгоритм конструктивної взаємодії між сторонами.

Варіант 6. Конфлікт очима дослідника

1. Обрати художній фільм, серіал або літературний твір, у якому центральною є конфліктна ситуація.
2. Провести повний конфліктологічний аналіз цієї ситуації: визначити сторони, предмет, інтереси, причини, тип конфлікту, стадії розвитку та наслідки.
3. Оцінити дії кожного учасника конфлікту.
4. Запропонувати власний варіант його конструктивного врегулювання.

Варіант 7. Розроблення алгоритму врегулювання конфлікту

1. Самостійно змодельовати конфліктну ситуацію між двома студентами, працівниками або членами сім'ї.
2. Побудувати повну модель конфлікту (сторони, предмет, інтереси, причини, стадії розвитку).
3. Розробити покроковий алгоритм конструктивного врегулювання конфлікту із зазначенням дій кожної сторони.
4. Оцінити можливі результати розвитку ситуації у разі застосування різних стратегій поведінки (уникання, пристосування, компроміс, суперництво, співробітництво).

Варіанти контрольної роботи (для заочної форми здобуття освіти)

Нижче подано варіанти завдань для контрольної роботи, що відповідають змісту окремих тем дисципліни «*Основи конфліктології*» та спрямовані на поглиблення теоретичних знань про природу, причини, структуру, динаміку та види конфліктів, розвиток навичок аналізу конфліктних ситуацій, критичного мислення, аргументованого обґрунтування власної позиції, конструктивної комунікації, визначення інтересів учасників конфлікту, застосування базових способів попередження, врегулювання та розв'язання конфліктів, а також роботи з науковими джерелами. Необхідно обрати один варіант та виконати наведені завдання.

Вимоги до контрольної роботи: обсяг роботи повинен становити 10–15 сторінок друкованого тексту (*шрифт Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,5*). Під час виконання роботи необхідно опрацювати не менше 10–15 наукових джерел з конфліктології, психології конфлікту та комунікації. Робота повинна містити теоретичний аналіз обраної теми, порівняння наукових підходів до досліджуваної проблеми, аналіз однієї або декількох конфліктних ситуацій (кейсів), визначення причин, структури, стадій розвитку та особливостей поведінки учасників конфлікту, обґрунтування можливих способів його конструктивного врегулювання, а також самостійно сформульовані висновки.

Дотримання принципів академічної доброчесності є обов'язковою умовою виконання контрольної роботи. Усі запозичення мають супроводжуватися належними посиланнями на використані джерела. Не допускається плагіат, копіяція чужих текстів без самостійного опрацювання, використання штучно згенерованих текстів без їх критичного аналізу та подання матеріалу без власного аналітичного осмислення.

Максимальна кількість балів за виконання контрольної роботи становить 50 балів.

Варіант 1. Конфлікт як суспільне явище

1. Розкрити поняття, ознаки, функції та основні наукові підходи до розуміння конфлікту. Провести порівняльний аналіз не менше п'яти визначень поняття «конфлікт», запропонованих різними науковцями.
2. Побудувати порівняльну таблицю основних теорій конфлікту (не менше п'яти), визначивши їх представників, ключові положення, переваги та недоліки.
3. Проаналізувати один художній фільм або літературний твір, у якому конфлікт є центральним елементом сюжету. Визначити сторони, предмет, причини, функції та наслідки конфлікту.
4. Створити інфографіку «Конфліктологія як міждисциплінарна наука».
5. Написати есе «Чи завжди конфлікт є негативним явищем?» із використанням наукової аргументації.

Варіант 2. Причини виникнення та структура конфлікту

1. Дослідити сучасні підходи до пояснення причин виникнення конфліктів.
2. Виконати повний структурний аналіз одного реального конфлікту (сторони, предмет, об'єкт, позиції, інтереси, потреби, мотиви, ресурси).
3. Побудувати графічну модель структури цього конфлікту.
4. Визначити, які причини були прихованими, а які – очевидними.
5. Запропонувати альтернативний сценарій розвитку подій, за якого конфлікт не виник би.

Варіант 3. Динаміка розвитку конфлікту

1. Охарактеризувати всі стадії розвитку конфлікту.
2. На основі реальної події, художнього твору або кінофільму побудувати хронологію розвитку конфлікту.
3. Визначити конфліктну ситуацію, інцидент, етап ескалації, кульмінацію, врегулювання та післяконфліктний етап.
4. Проаналізувати, які дії сторін прискорювали, а які стримували розвиток конфлікту.
5. Розробити покроковий алгоритм дій, який дозволив би завершити конфлікт на ранній стадії.

Варіант 4. Типологія конфліктів

1. Підготувати власну класифікацію конфліктів із поясненням кожного критерію.
2. Дібрати десять різних конфліктних ситуацій із сучасного життя (освіта, сім'я, робота, соціальні мережі, політика, спорт тощо) та класифікувати кожну щонайменше за шістьма критеріями.
3. Побудувати узагальнювальну таблицю класифікації.
4. Проаналізувати, які види конфліктів найчастіше виникають у студентському середовищі.
5. Підготувати рекомендації щодо профілактики кожного виду конфлікту.

Варіант 5. Аналіз конфлікту та поведінка його учасників

1. Провести конфліктологічний аналіз одного складного кейсу.
2. Побудувати карту конфлікту за методикою Х. Корнеліус і Ш. Фейра.
3. Визначити стратегії поведінки всіх учасників конфлікту.
4. Запропонувати, як змінився б результат конфлікту за використання кожної з п'яти стратегій поведінки (уникання, пристосування, компроміс, суперництво, співробітництво).
5. Розробити пам'ятку «10 правил конструктивної поведінки у конфлікті».

Варіант 6. Конфліктологічне дослідження

1. Провести невелике соціологічне дослідження (опитування не менше 20 осіб) щодо причин виникнення конфліктів у студентському середовищі.
2. Узагальнити результати у вигляді таблиць або діаграм.
3. Проаналізувати отримані дані та визначити найпоширеніші причини конфліктів.
4. Порівняти результати опитування з висновками сучасних наукових досліджень.
5. Запропонувати комплекс практичних заходів щодо профілактики конфліктів у закладі вищої освіти.

Варіант 7. Проект конструктивного врегулювання конфлікту

1. Самостійно змодельовати складну конфліктну ситуацію між студентами, працівниками організації або членами сім'ї.
2. Виконати її повний конфліктологічний аналіз: визначити сторони, предмет, об'єкт, інтереси, причини, тип конфлікту та стадії його розвитку.
3. Побудувати карту конфлікту та схему взаємозв'язків між його учасниками.
4. Розробити детальний алгоритм конструктивного врегулювання конфлікту із прогнозом можливих наслідків для кожної сторони.
5. Підготувати авторську пам'ятку або буклет «Як запобігати конфліктам у повсякденному житті», що містить практичні рекомендації, правила ефективної комунікації та способи конструктивного реагування на конфліктні ситуації.

13. Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей та академічної доброчесності.

Рекомендовані платформи:

- 1) українською:

- ВУМ-online (Вступ до медіації: <https://vumonline.ua/course/mediation/>);
- Prometheus (Зрозуміло про конфлікт інтересів: <https://prometheus.org.ua/prometheusfree/conflict-awareness-nazk/>; Діалог та медіація: Шлях до порозуміння: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/mediacia-dialog/>);

2) англійською:

- Coursera (Conflict resolution skills: <https://www.coursera.org/learn/conflict-resolution-skills>;
Conflict transformation: <https://www.coursera.org/learn/conflict-transformation>);

- Alison (Conflict Management and Resolution: <https://alison.com/course/conflict-managementand-resolution>; Conflict Resolution in the Workplace: <https://alison.com/course/conflict-resolution-inthe-workplace>);

- Colorado State University (Conflict Resolution for College Students: <https://online.colostate.edu/free-online-courses/conflict-management/>).

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти. Так само не є обов'язковими саме ці курси та можуть бути пройдені інші тематичні курси, тренінги тощо.

14. Питання для підготовки до підсумкового контролю (диференційований залік)

1. Конфліктологія як наука: поняття, предмет, об'єкт і завдання.
2. Історія становлення конфліктології.
3. Основні категорії конфліктології.
4. Принципи та методи конфліктології.
5. Функції конфліктології у сучасному суспільстві.
6. Конфлікт як соціальне та психологічне явище.
7. Основні наукові підходи до розуміння конфлікту.
8. Зв'язок конфліктології з психологією, соціологією, правом, педагогікою та менеджментом.
9. Поняття конфлікту та його основні ознаки.
10. Структура конфлікту.
11. Сторони конфлікту та їх характеристика.
12. Предмет і об'єкт конфлікту.
13. Позиції, інтереси та потреби учасників конфлікту.
14. Причини виникнення конфліктів.
15. Об'єктивні та суб'єктивні чинники конфлікту.
16. Конфліктна ситуація та інцидент.
17. Межі поширення конфлікту.
18. Основні моделі конфліктів.
19. Причини розвитку конфлікту.
20. Основні стадії розвитку конфлікту.
21. Передконфліктна стадія та її особливості.
22. Ескалація конфлікту та її ознаки.
23. Відкритий конфлікт і його характеристика.
24. Врегулювання та завершення конфлікту.
25. Післяконфліктний етап.
26. Наслідки конфліктів: конструктивні та деструктивні.
27. Класифікація конфліктів та її практичне значення.
28. Потенційні, реальні та хибні конфлікти.
29. Реалістичні та нереалістичні конфлікти.
30. Внутрішньоособистісні, міжособистісні та міжгрупові конфлікти.
31. Вертикальні та горизонтальні конфлікти.
32. Конфлікти інтересів і когнітивні конфлікти.
33. Відкриті та приховані конфлікти.
34. Аналіз конфлікту: поняття та основні етапи.
35. Методи дослідження конфліктів.

36. Структурно-функціональний аналіз конфлікту.
37. Картографія конфлікту Х. Корнеліус і Ш. Фейра.
38. Методи діагностики міжособистісних конфліктів.
39. Особливості поведінки людини у конфлікті.
40. Стратегії поведінки у конфлікті за моделлю К. Томаса – Р. Кілменна.
41. Тактики поведінки учасників конфлікту.
42. Поведінкові моделі та їх вплив на розвиток конфлікту.
43. Психоаналітичний підхід З. Фрейда до пояснення конфліктної поведінки.
44. Підходи К. Юнга та А. Адлера до розуміння поведінки людини у конфлікті.
45. Потреби людини та конфлікти у концепції А. Маслоу.
46. Толерантність як умова конструктивної взаємодії.
47. Поняття управління конфліктом.
48. Основні способи попередження, врегулювання та розв'язання конфліктів.
49. Форми завершення конфлікту.
50. Методи управління конфліктами у професійній та міжособистісній взаємодії.
51. Особливості вирішення конфліктів у студентському середовищі.
52. Психологічні методи подолання негативних емоцій у конфлікті.
53. Раціонально-емоційна терапія: зміст та етапи застосування.
54. Практичні техніки зниження емоційної напруги у конфліктній ситуації.
55. Значення конструктивної комунікації для попередження конфліктів.

15. Методи навчання

Методи навчання на лекціях: словесні (лекція, пояснення); пояснювально-демонстраційні (презентації, ілюстрації, демонстрації); метод проблемного викладання; методи візуалізації (схеми, моделі конфліктів, таблиці); інтерактивні методи; використання інформаційно-комунікаційних технологій (мультимедійні, дистанційні, веб-орієнтовані засоби навчання).

Методи навчання на семінарських заняттях: словесні (дискусія, співбесіда, дебати); пояснювально-демонстраційні; практичні (виконання практичних завдань і вправ); кейс-метод (аналіз і вирішення конфліктних ситуацій); моделювання конфліктних і професійних ситуацій; тренінгові методи; пошуковий і дослідницький методи; інтерактивні методи (робота в групах, полеміка, обговорення); використання інформаційно-комунікаційних технологій.

16. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «*Основи конфліктології*» використовуються такі методи оцінювання:

для поточного контролю усне та письмове опитування; тестування; виконання практичних і кейсових завдань; оцінювання участі у дискусіях, тренінгових вправах та моделюванні конфліктних ситуацій; перевірка індивідуальних, творчих і аналітичних завдань, контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти); самостійна робота, неформальна освіта (онлайнкурси та платформи)

для підсумкового контролю: підсумкове оцінювання у формі тестування та/або письмової роботи з практичними завданнями.

17. Засоби діагностики результатів навчання

Робоча програма передбачає застосування засобів діагностики результатів навчання за формами контролю знань:

- *поточний контроль* може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.
- *підсумковий контроль* передбачає проведення диференційованого заліку.

Завершальним етапом досягнення запланованих програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «*Основи конфліктології*» є підсумковий контроль – диференційований залік.

18. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Для оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються контрольні заходи у формі поточного та підсумкового контролю знань відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни. Оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти для дисципліни «*Основи конфліктології*» відбувається за такими рекомендованими балами:

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти	Кількість балів (від – до)
Аудиторна робота	
Відповідь на практичному, семінарському, лабораторному занятті	1-5
Вирішення ситуаційних завдань, розв'язання задач тощо	1-5
Тестування	1-5
Ділова гра, практичний кейс тощо	1-10
Інші види аудиторної роботи*	
Самостійна робота	
Реферат, есе, тези тощо	1-10
Інші види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти (участь у публічних заходах (конференція, олімпіада тощо); написання наукової статті, участь у конкурсах студентських робіт тощо)	1-10
Інші види самостійної роботи*	
Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-50

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти ([https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-otsiniuvannia-znan-zdobuvachiv-\(red-2021\).pdf](https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-otsiniuvannia-znan-zdobuvachiv-(red-2021).pdf)).

Порядок зарахування результатів неформальної освіти

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи за заявою здобувача в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>).

Максимальна кількість балів – до **10 балів** у межах самостійної роботи.

Підсумковий контроль

Максимальна кількість балів за диференційований залік з початкової дисципліни «*Основи конфліктології*» складає **40 балів**.

Для визначення ступеня засвоєння навчальної дисципліни та контрольного оцінювання знань здобувачів вищої освіти за підсумковим контролем застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Підсумкова оцінка переводиться у національну систему оцінювання і шкалу ECTS згідно з

таблицею:

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для екзамену курсowej роботи (проєкту), практики	для заліку (диференційованого заліку)
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
64-74	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

19. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60								Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Самостійна робота		
6 балів	7 балів	7 балів	7 балів	8 балів	8 балів	7 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

20. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «*Основи конфліктології*» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус;
- робочу програму навчальної дисципліни;
- варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

21.Рекомендована література

Основна література:

1. Веселовська Н.О. Роль конфліктологічної освіти у професійноіу становленні майбутніх юристів у контексті отримання вищої освіти під час війни. Часопис Київського університету права. 2022. № 2-4. С. 27-32. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2-4.2022.03>
2. Веселовська Н.О. Вирішення соціальних питань методами комунікативістики. Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці: матер. XIX Міжнар. наук. Інтернет-конф. (Київ – Kosice, 22-23 лютого 2024 р.). Київ: НАУ, 2024. С. 57-60.
3. Веселовська Н.О., Павлов В.О. Психологія мистецтва переконання: логіка, риторика та деонтологія в дії. Академічні візії. 2025. Вип. 44. URL: <https://academyvision.org/index.php/av/article/view/1955>
4. Веселовська Н.О. Профайлінг як інструмент виявлення ролі епілептоїдного психотипу у професійній діяльності фахівців економічної та юридичної сфер. Актуальні проблеми економіки. 2025. № 1, Т. 2(283/2). С. 214-220. URL: https://ecoscience.net/wpcontent/uploads/2025/01/1.25.2._topic_Nataliia-Veselovska-214-220.pdf
5. Веселовська Н.О. Умовчання та опущення: інструменти профайлінгу в бізнес-медіації та супроводі угод// Актуальні проблеми економіки. 2024. № 4(274). С. 272-278. URL: https://ecoscience.net/wp-content/uploads/2024/04/4.24._topic_Nataliia-Veselovska-272-278.pdf
6. Веселовська Н.О., Гіда Є.О., Стерліков О.С. Сутність правової культури. Академічні візії. 2023. Вип. 18. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/2370>
7. Єременко Л.В., Ісакова О.І. Конфліктологія: посібник для самостійної роботи студентів. Мелітополь: ФО-П Однорог Т.В., 2020. 266 с.
8. Колесник Т., Собітнюк Т. Управління конфліктами в колективі як елемент іміджу підприємства. Наукові інновації та передові технології. 2023. № 6(20). С. 76-84. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/5017/5045>
9. Коучинг конфліктів – вирішуйте проблеми, зміцнюючи відносини: практикум для тренерів / за заг. ред. О. Редліха та С. Хаджирадевої. Миколаїв: Ємельянова Т.В., 2023. 167 с.
10. Конфліктологія: загальна та юридична: підручник / за заг. ред. Л.М. Герасіної. Харків: Право, 2021. 224 с.
11. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці: навч. посіб. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2020. 360 с. URL: <https://vstup.htek.com.ua/wpcontent/uploads/2024/10/8.2-Petrinko.pdf>
12. Сивогракова З.А., Алексеєнко Н.В. Психологія конфліктів. Соціально-психологічний вимір управління конфліктами: конспект лекції. Харків: УкрДУЗТ, 2020. 52 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/3196/1/Конспект%20лекцій.pdf>

Додаткова література:

1. Лемперер А., Зальцер Ж., Колсон О., Кордунян І., Пекар М., Коган Ю. Б. Зцілення ран конфлікту. Медіація може допомогти. Київ : РАЦІО, 2024. 344 с. URL: <https://www.mediation-help.com/wp-content/uploads/2024/09/zczilennya-ran-konfliktu-.pdf>
2. Микитюк В. О., Микитюк С. О., Картавих В. В. Soft і hard skills медіатора: баланс компетенцій для успішного проведення медіації // Науковий часопис Українського державного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18. Право. 2024. Вип. 43. С. 33–40. URL: <https://www.chasopys.law.npu.kiev.ua/archive/43/7.pdf>
3. Управління конфліктами для потреб публічної служби : навч. посіб. Київ : ОБСЄ, 2022. 152 с. URL: https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/4/b/521680_0.pdf
4. Вдовічена О. Г., Родінова Н. Л., Тішко Л. В. Вплив соціальних мереж на динаміку соціального конфлікту // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2022. № 1 (49). С. 107–113.
URL: <http://rps.chtei-knteu.cv.ua:8585/jspui/bitstream/123456789/14551/1/%D0%92%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%>

B8%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D1%96%D0%BA%D1%83%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82%D1%83.pdf

5. Яремко О. М. Транскордонна сімейна медіація: досвід іноземних держав і України // Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : ЗУНУ, 2024. С. 138–140. URL: <https://confuf.wunu.edu.ua/index.php/confuf/article/view/1321/1304>